

HEEM-
NIEUWS

Heemkundekring Bergeijk

de Keersopper

nr 24

In dit nummer:

Over de historie van het klooster te Bergeijk – 't Hof -2	<i>Wim van Dooremolen</i>	p 2
Historische uurwerk in oude glorie hersteld	<i>Wil van Ham</i>	p 5
De sigarenindustrie in Bergeijk - Deel 2	<i>Ad Tilborghs, Riekie Smits-Leenders</i>	p 6
Luisterkeien	<i>Wim van Dooremolen</i>	p 14
Een spoor van het verleden: Hofkerktoren	<i>Wim van Dooremolen</i>	p 15

Heemkundekring Bergeijk

Secretariaat:

Dr. Rauppstraat 35, 5571 CD Bergeijk

Tel. 0497-55 68 91 / 0497 – 57 17 19

E-mail: info@heemkundekringbergeijk.nl

Rabobank Bergeijk rek.nr. 10.13.73.627

DE KEERSOPPER

NR 24 maart 2012

HEEMKUNDEKRING BERGEIJK

Hallo heemkundevrienden,

Als ik dit type is het buiten toch alweer 15 graden in deze lentemaand.

En hoe zou het met de heemkundekring zijn ?

Bestuurlijk kon het stabiel en de werkgroepen kunnen best wat versterking gebruiken. Maar actief blijven we.

De 2^e druk van het fotoboek Bergeijk 'Op zoek naar vruuger' -1 is een half jaar eerder dan verwacht uitgekomen en boekt goed verkoopresultaat. En zo nu en dan laat de *Werkgroep Afbeeldingen* het dorp reageren op een oude foto "Wie is Wie?".

Onze *Werkgroep Educatie* is ook erg actief.

- Basisscholen worden bezocht, waar de ene keer met oud landbouwgereedschap verteld wordt hoe er vroeger gewerkt moest worden en een andere keer krijgen ze een Teut op bezoek.
- Ook bij rondleidingen (Kerkgebouw en Teutenhuis) kom je de leden van deze werkgroep tegen.
- Bij het aanleggen van een 'Beleefpad' werd cultuurhistorische informatie geleverd.

Voor dorpsontwikkelingen is een ad-hoc werkgroep bezig met 'Kasteelgebied'. We zijn benieuwd wat het gaat worden.

Veel leesplezier met deze *Keersopper* met klooster, kerk, klokken, keien en sigaren.

Wim van Dooremolen.

Redactieleden:

Wim van Dooremolen

Ad Tilborghs

Martien Veekens

e-mail doorem@planet.nl

Daniel Vangheluwe

Wil van Ham

Over de historie van het Klooster te Bergeijk –'t Hof -2

Wim van Dooremolen

De komst van kloosterzusters naar Bergeijk

Het was in 1859 dat Deken Aarts had gewenst in Bergeijk grond te kopen *“teneinde eenmaal daarin een klooster op te richten”*.

We lezen in de vorige *Keersopper* hoe het kerkbestuur van St.Petrus te Bergeijk wel grond verworven had voor een klooster maar nog niet verder gekomen was.

In april 1879 informeerde Jeanette Raupp, dochter van de Bergeijkse arts, bij pastoor van Asten *“naar de mogelijkheid om in Bergeijk zusters te krijgen, die een school voor meisjes zouden besturen.”*¹ En pastoor van Asten, die in 1878 pastoor v.d. Eynde opgevolgd was, schreef een brief aan de overste van het Ursulinenklooster te Maaseyk in België om in de parochie 't Hof een meisjesschool te openen. Dat was 9 juni 1879. Een gedeelte uit deze brief luidt aldus: ..². *'Het kerkbestuur heeft hier een schoon groot huis met bijbouwen en binnenplaats. Bij dit huis hoort en is er vast aangelegd veel land, 3 hectaren, 75 aren en 90 centiaren. Dit alles willen wij u voor niets in gebruik geven en zelfs aan u afstaan zoo Monseigneur dit goedkeurt. Door het woord afstaan bedoel ik in eigendom geven, zoodat Uew. onafhankelijk is van gemeentebestuur en van kerkbestuur, zoo er slechts onderwijs in de Hollandsche taal gegeven wordt. Daarenboven nog geld aan u toegeven indien er dit jaar onderwijs in de Hollandsche taal gegeven wordt. Dit jaar want ik kan niet langer wachten.....'*

Het aanbod was er en de overste van Maaseyk nam het aanbod aan na overleg met de toenmalige bisschop van Luik, Mgr.Doutereloux, en met de bisschop van Den Bosch, Mgr. Godschalk. En zo slaagde Pastoor van Asten *'tot bekoming van religieusen of daarstelling van een klooster'* zoals de doelstelling omschreven was.

¹ Archief Assumptionisten A.A.N. fo 30/14 No 6

² Jef Theuws '100 jaar kloostergeschiedenis te Bergeijk', *Kempener Koerier* 1-1981

In februari 1880 werd aan de parochianen meegedeeld dat de gewichtige zaak beklonken was, en dat er gecollecteerd moest worden.

Er moest fl 2.000,- ingeschreven of verzameld worden. Dat lukte goed; alleen al in de omtrek van de kerk werd meer dan fl 1.000,- ingezameld.³

Op 7 mei 1880 togen Pastoor van Asten en Jan van Eyck met de boerenkar naar Valkenswaard om de zusters Ursulinen 'intehalen'; aldus beschreven:⁴

*"In achttienhonderdtachtig,
Het was op zeven mei,
Kwam Pastoor van Asten
Met Jan van Eyck voorbij.
Zij gingen zusters halen,
Die kwamen uit Maaseik.
En zouden dan gaan werken
Hier in ons dorp Bergeijk.*

*Ze kwamen met de trein
Tot in de Valkenstee.
Vandaar nam de boerenkar
Hen naar ons dorpje mee.
Het waren Mère Prièure
En Mère Anastatie
Ze hadden goede moed
En rijke fantasie."*

Zo werd op 7 mei 1880 het Ursulinenklooster in Bergeijk gesticht vanuit Maaseyk. De eerste vijf zusters die in Bergeijk kwamen waren: M. Fidelia de Maijer (Overste), M. Joseph van de Velden, M. Anastasie Cranssen, M. Victoire Hulsel en M. Clara Peulen.

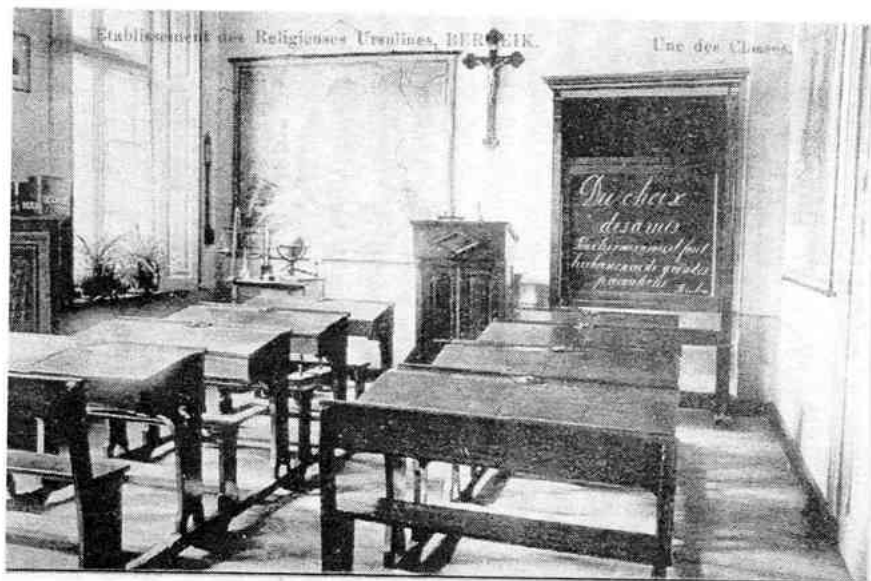
Deze zusters Ursulinen-Orde werd opgericht in 1612, en in 1838 hernoemd met de term 'Ursulinen van de Romeinse orde'. De zusters wijd- den zich voornamelijk aan opvoeden en onderwijzen van meisjes en het daartoe oprichten van scholen of tehuizen.

³ Beschrijvingen van Meester Panken

⁴ Willem Driedonkx in 'De Eyckelbergh', mei 1975.

En onder leiding van de overste, Mère Fidelia, in de wereld Maria de Ma-
ijer geheten (in 1827 te Brussel geboren) werd daartoe in Bergeijk in korte
tijd veel tot stand gebracht.

De schuur van 'De Keizer' werd verbouwd tot een meisjesschool en op 9
juni 1880 werd die school geopend.

Eind 1880 hadden de Ursulinen al een bidkapel.
Hoe het met het onderwijs ging vertellen we de volgende keer.

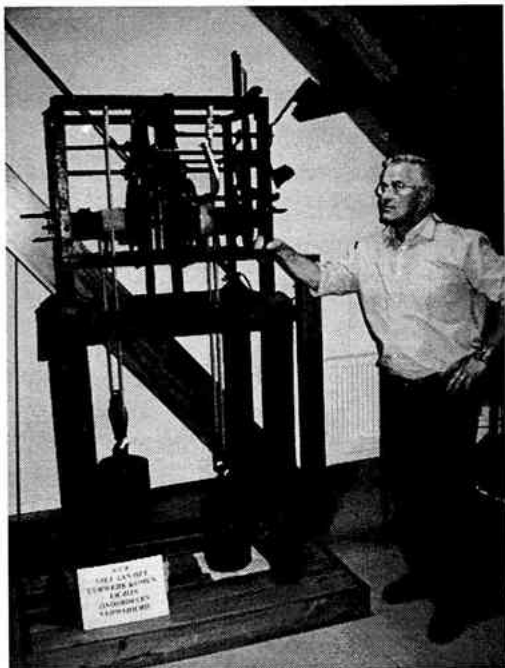
Historische uurwerk in oude glorie hersteld

Wil van Ham

Het historisch uurwerk van de oude Hofkerk, waarover we in *Keersopper* 17 schreven en wat een poos in de kerk St.Petrus op 't Hof heeft gestaan, heeft sinds kort een plaatsje gekregen in de Heemkamer van het Teutenhuis. En het uurwerk loopt weer.

Het uurwerk is stokoud. Er is een acte gevonden uit 1723 over afspraken met een horlogemaker over *'het horologie dat hij aan de kerk geleverd heeft'*. De historie van het uurwerk kent nog vele vragen, maar hij *'doet het weer'*. Regelmatig tikt de tijd en op het hele uur slaat het luiwerk. Vrijwilliger Daan Baeten heeft hem aan de praat gekregen.

"Zowel het uurwerk als het slagwerk is opgebouwd in een stevig smeedijzeren frame," legt Daan uit. "In de loop van de tijd was het ijzer scheef getrokken, de tandraden zaten vast in het oude vet en het hele uurwerk is opnieuw afgesteld. Twee zware ijzeren gewichten - van elk zo'n vijftig kilo - trekken het mechaniek aan. De klossen kunnen maar een stukje zakken, anders krijgen we problemen met de dames van de VVV. Maar iedereen kan met eigen ogen zien hoe het gevaarte werkt. De techniek is verbluffend precies en toont dat die oude ambachtslieden wisten waar ze mee bezig waren. Het geheel is met de hand gemaakt en heeft de tand des tijds prima doorstaan.

Op dit moment heeft het uurwerk een slinger, maar het is best mogelijk dat in oude tijden - toen de slinger nog niet was uitgevonden - boven op de kast een zogenaamde 'waag' heeft gestaan. Dat zou ook nog eens uitgezocht moeten worden.

Met een messing belletje kun je het slagwerk ook weer horen," vult Daan Baeten aan. "We monteren ook de wijzerplaat van het torenuurwerk op de sokkel. Een grote wijzer geeft de uren aan. Minuten waren vroeger niet zo belangrijk."

Iedereen is welkom in de Heemkamer, welke gratis te bezoeken is.

De sigarenindustrie in Bergeijk – Deel 2

De verdere groei van de Bergeijkse sigarenindustrie.

Nadat in *Keersopper 22* over de Bergeijkse sigarenindustrie van vóór 1900 werd verhaald, gaat hier het verhaal verder; na 1900.

In 1900 zijn 'de sigarenfabrieken' in Bergeijk,

- De Willem III fabriek van **Aarts en Co** (1889-1915) die werk geeft aan 37 mannen en 7 jongens.
- Bij **Johannes Cornelis Kuijken** kunnen 20 mannen en 12 jongens terecht.

En daarnaast zijn er nog drie, kleinere 'sigarenmakerijen':

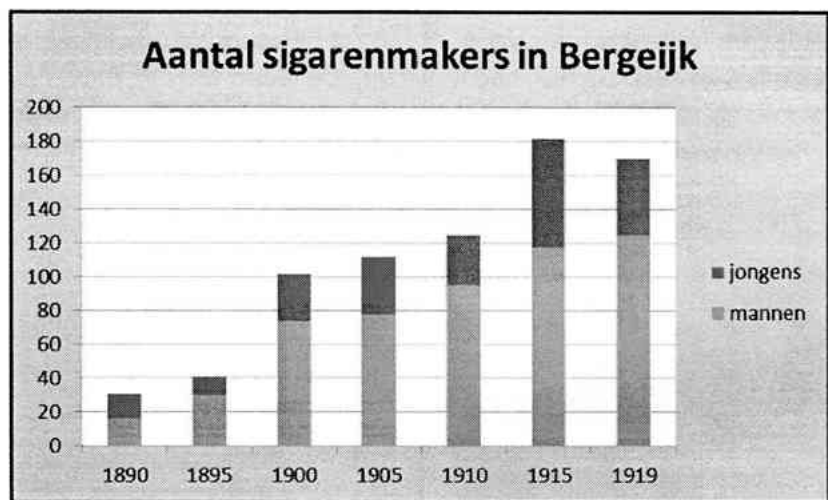
- **Pasteels, L.H. & Co. Sigarenfabrieken** (1900-?),
- **Driedonkx** (1896-1940) en
- **Van Vlerken** (1898-?),

die *gezamenlijk* aan 17 mannen en 9 jongens werk bieden.

Na 1900 gaat het aantal Bergeijkse sigarenmakers toenemen⁵, want er komen meer fabriekjes.

⁵ De Commissaris van de Koningin, A.E.J. van Voorst tot Voorst, schrijft na zijn bezoek aan Bergeijk in 1920: "Groot en klein te samen zullen er ± 180 mensen in de sigarenindustrie werkzaam zijn."

Laten we de verhalen van een paar van deze fabriekjes optekenen; zoals die van Tilborghs, Leenders, van de Grinten en Aarts

a. De sigarenfabriek van Hein Tilborghs, *door Ad Tilborghs*

Allereerst: Het huwelijk van Hein Tilborghs (1882-1961) en Lies Larmit (1882-1949)⁶, we lezen⁷:

Bergeijk, 2 juni 1909.

"Gisteren bracht onze fanfare "Echo der Kempen" eene serenade bij haar werkend lid den Heer H. Tilburgs, die zich op dien dag in het huwelijk had begeven met Mej. L. Larmit. Bij afwezigheid van den president hield de vice-president de WelEd. Heer S. W. Aarts eene passende toespraak tot bruid en bruidegom.

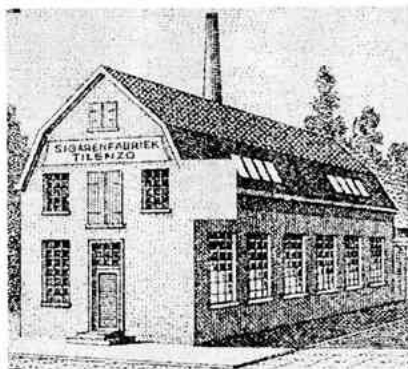
⁶ <http://members.home.nl/tilburgs/kroniek.htm#1909>

⁷ De Meerijsche Courant Zaterdag 15 Februari 1908.

De bruidegom bedankte voor de woorden tot hen gesproken en voor de eer welke het gezelschap hun had bewezen. De leden werden flink getrakteerd aan het huis des bruidegoms en daarna bij F. Tilburgs, alwaar den geheelen avond genoegelijk onder elkander werd doorgebracht.”

1913 Hein Tilborghs begint een sigarenfabriek.

Hein Tilborghs richt een sigarenfabriek Tilenzo op.

Op 4 oktober 1923 laat hij zijn bedrijf inschrijven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel te Eindhoven onder de handelsnaam J.H. Tilborghs & Zn., gevestigd te Bergeijk 't Hof A208.

In 1939 bedraagt de productie 290.000 sigaren.

Foto: Poederkist (matteerkist), bouwjaar ± 1935, afkomstig uit de sigarenfabriek van Hein Tilborghs, door zijn kleinzoon Ad Tilborghs geschonken aan het Valkerij en Sigarenmakerij Museum in Valkenswaard. De kist bestaat uit een aantal verticale vakken, waarin sigaren worden geplaatst, en een reservoir onderin, waarin de poeder van de poedermolen wordt gedaan. Het reservoir is afgedekt met een geperforeerde plaat. De vakken voor de sigaren zijn instelbaar op de lengte van de sigaren. De sigaren worden bevochtigd met een oplossing van alcohol en water en in de kist geplaatst.

Na het sluiten van het deksel wordt een borgpen, onderin de kist, uitgenomen en de kist met een handwiel rondgedraaid. De poeder verdeelt zich hierdoor en blijft kleven aan de bevochtigde sigaren. Na het draaien valt de resterende poeder weer terug in het reservoir. De kist moet even rust krijgen na het draaien, om de stofontwikkeling van de poeder te laten dalen. Hierna kunnen de sigaren uitgenomen worden. Dit alles werd gedaan om sigaren, die opgelapt waren of niet op kleur waren, te voorzien van een mooie, gelijke kleur.

Een foto van personeel b.g.v. W.C. Jacobs 12 ½ jaar bij Tilenzo.

Onder vlnr: Frans Tilborghs (1912), Sjf Theuws (1924), Lenard Tilborghs (1921), Peer Larmit (1920). Staand vlnr Franske Hoeks (1876), Harrie Tilborghs (1912), Pietje van der Heijden (1895), Wil Jacobs (1902), Hein Tilborghs (1882), Sjf Tilborghs (1912). De foto is gemaakt in 1941.

b. Sigarenfabriek Leenders.

Riekie Smits-Leenders, Wim van Dooremolen,

Jack Leenders (1890-1968) begon een sigarenfabriek in de nu geheten Burg. Magneestraat.

FIRMA J. LEENDERS, BERGEYK
SIGARENFABRIEK

POSTREKENING 73715
 TELEFOON No. 14

TELEGRAMADRES:
 LEENDERS - BERGEYK

BERGEYK (N.B.)

17 Oct. 1968

Sigarenfabrikant Jacques Leenders 1890 - 1968

De dochter, Riekie, vertelt daarover het volgende:
 "In de beginperiode van de fabriek had mijn vader wel 40 man in dienst.

Maar hij had op een gegeven moment wel in de gaten dat de kleine zelfstandige het veld moest ruimen voor de grotere fabrieken zoals Agio in Dui-
 zel. En hij zei tegen mijn broers, vijf in totaal: *'Jullie moeten allemaal maar een ander beroep gaan le-
 ren, want de kleine fabrikanten redden het niet meer.'*

Riekie: "In de nadagen van mijn vaders fabriek, als er nog wel eens een bestelling kwam, maakte hij de sigaren zelf en kwam er de 'ringster' Marjan de Wit om hem te helpen bij het secuur werkje voor 'de banderol en het sigarenbandje'. En ik (*dochter Riekie*) hielp hem dan met sigaren poederen en in de doosjes van 10 stuks te verpakken.

En dan hebben we nog de 'Relatie geschenken' :

Mijn vader had kleine groene potloodjes met het merk 'Karloman' er op en sigarenpijpjes van karton; ook doosjes lucifers van 'Karloman'.

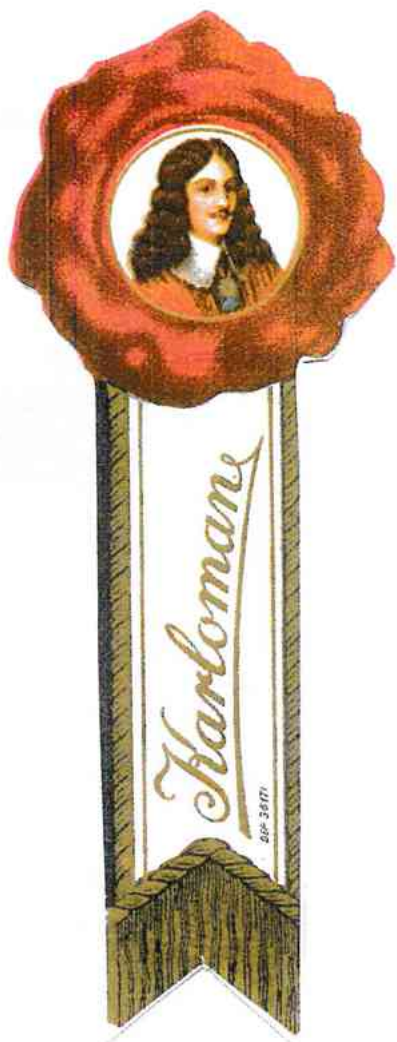
Dat kun je je toch niet meer voorstellen in deze tijd !! "

FIRMA J. LEENDERS
SIGARENFABRIEK
BERGEYK

TELEGRAM-ADRES:
LEENDERS-BERGEYK
Telefoon No. 14 - Postrekening 7371

Het belang van een goede presentatie van sigaren lijkt me duidelijk. Hoe goed een firma zich wilde en kon presenteren moge blijken uit het hier getoonde materiaal van *JLB*.

Overigens: de jongere broer van Jack, Bert Leenders, had ook een fabriekje (*afgebrand*); aan dezelfde straat, naast textielwinkel van Woerkum.

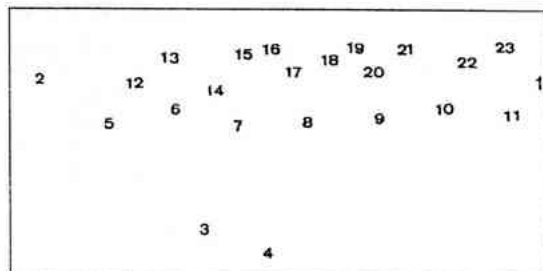

Zijn sigarenmerk heette 'Lenico'.

c. Sigarenfabriek Wessels.

Wim van Dooremolen

Op de Bucht in Bergeijk stond sinds 1911 't sigarenfabriekje van Wessels.
De werknemers hieronder op de foto.

Een bekende Bergeijkenaar, Jac Hoeks, gaf hier ooit de volgende informatie over:

1. Dhr. Wessels, 2. Driek van Hoof (meesterknecht), 3. Mundus Franken, 4. Neel(tje) van Poppel, 5. Hendrik Schreuder sr

6. Harrie Franken, 7. Miet van Beek 8. Marie Huijbers, 9. Marie van den Dungen, 10. Grard Verhoeven 11. Janus v.d. Heijden ('den ouwe Schriejk'), 12. Dries Wils, 13. Jan van Poppel, 14. Jan van Gompel 15. Louis Geenen, 16. Sjef Tijssen, 17. Fried Verhees 18. Sjef van der Heijden, 19. Driek Smets 20. Peter Verhees, 21. Piet van der Heijden, 22. Piet Verhees 23. Sef (Job) van Hout.

Als voorbeeld voor het in punt b. door Jack Leenders opgemerkte “kleine fabrikanten redden het niet meer” het volgende krantenbericht uit 1917:

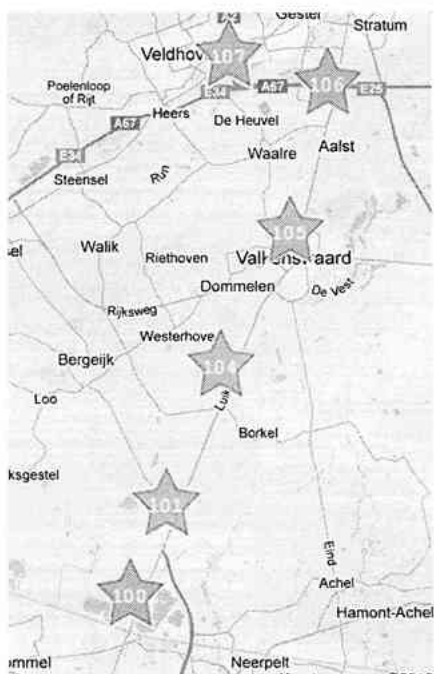
Meerijische Courant,
Maandag 24 December 1917 No. 153 59e Jaargang

Bergeyk, 23 Dec. Door de firma Gebr. Van Best, sigarenfabrikanten te Valkenswaard en gedurende enkele jaren alhier met een tiental personen werkende in een gehuurde woning, is thans alhier aangekocht de sigarenfabriek, toebehoorende aan den heer Wessels uit Zutphen. Door dezen aankoop krijgt genoemde firma ruime plaats en zullen ongetwijfeld meerdere werklieden werk kunnen vinden.

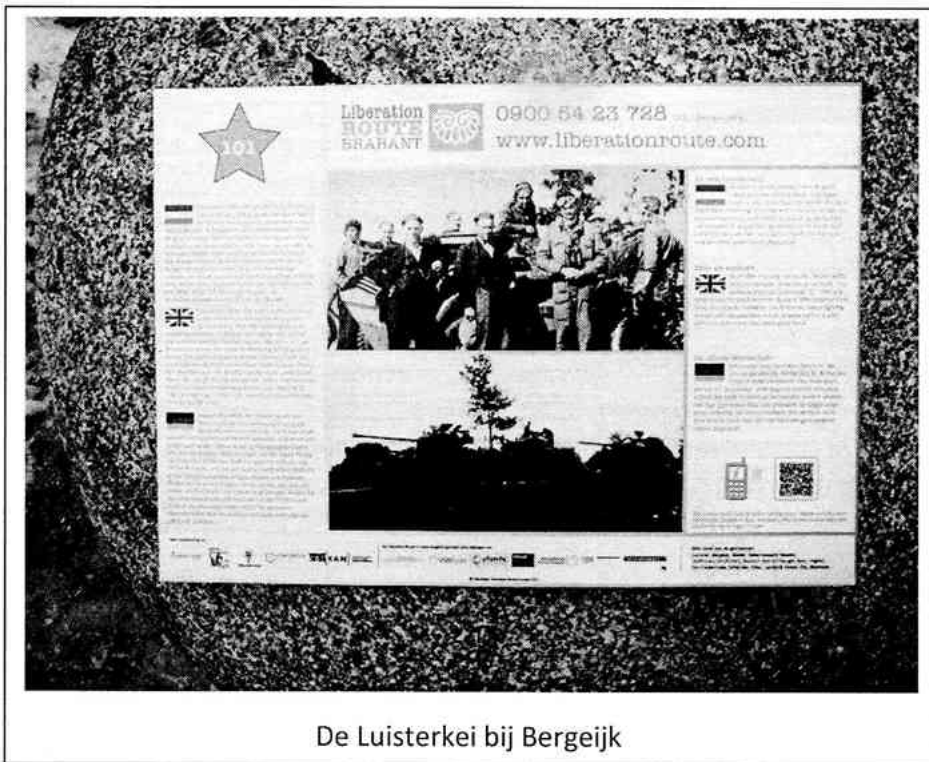
Luisterkeien

In februari is de Liberationroute⁸ – Oost Brabant met zijn 27 luisterkeien officieel opengesteld. Lokale verhalen op de route Market Garden zijn daar te beluisteren. Te beginnen in Neerpelt (ster100) bij JOE’s-Bridge: Brug 9 over het kanaal aldaar. Bruggen over het water, zo belangrijk voor militaire operaties om die intact te hebben. Dat gold zeker voor de brug over de Dommel bij Valkenswaard. Verhalen daarmee verband houdend zijn te beluisteren zoals bij ster 101 (aan de grens bij het Monument Poort van Bergeijk) en ster 104. Meer informatie op www.liberationroute.nl

Wim van Dooremolen

⁸ Keersopper 22, pag.21

De Luisterkei bij Bergeijk

Een spoor van het verleden: Hofkerktoren.

Wim van Dooremolen

In Bergeijk is het marktplein vernieuwd (zie pag.21) met daarbij ook aandacht voor een kerktoren die er niet meer is. Waar gaat dat over ?

In april 1422 gaf Jan IV, de Hertog van Brabant, zijn goedkeuring aan Bergeijk om gemeentegronden te verkopen of te verhuren teneinde geld voor de kerk en toren te verkrijgen.

“Jan by der gracien Gods hertoghe van Lotheringen, van Brabant enz. Ons is ghe-toent hoe dat die goede luden van Bercheijck hen pinen hoer kercke ende toren te maken ende die ter eeren Gods na huere macht te

tijmmeren ende op te brengen, 't welcke zy, zonder grooten cost daeraen te leggen, qualic gedoen souden connen ende toegebringen, het en sy, dat wy hen, van zunderlingen gracies daerop te voorsien, gonnen ende concenteren wouden, dat aen hoeren gemeijnten tot Bercheijck voers. te nemen ende te maken ende dat zy alsoe veel van hoeren voirs. gemeijnten vercoopen ofte t'erfchijns gheven mochten, daermede zy den voerscreven cost vervallen ende doen muchten ende niet vorder. Soo eest, dat wy, aensiende den goeden wille ende begheerte onser goede luden van Bercheijck voers. als diegheene die zunderlinge begherte hebben, dat onse Godshuyse ter eere Gods ende zijnre lieve Moeder gebetert ende opgetimmert werden, te dijen eijnde, dat men den dienst Gods te bat ende te bequamelycker darin doen moghe, den voirs. onsen goede luyden van Bercheijck geconsenteert, gewillecoirt ende verleenen met desen onsen openen brieven, dat zy by rade der Scepenen, Kerckmeesters ende een deel van den goede knapen aldair dien cost onder hen setten selen moghen ende dat zy dan alsoe vele van hoire gemeijnten selen moghen vercoopen ofte t'erve gheven, daer sy dien cost, dien sy om die voers. kercke ende torre metten toebehoirt te maken ende te versieren mede vervallen moghen ende betalen ende niet meer noch vorder, behoudelick hen hoiren charten in hoire macht te bliven. Sonder argelist. In oerconden des briefs, daer wy onsen zegel aen hebben doen hangen. Gegeven in onser stat van Loeven XX dagen in Apprille int jaer ons heren dusent vierhondert twee ende twintich. Aldus onderscreven by mynen heere, den hertog, daer die heere van Rotselaer, Jan van Glymes ende her Henric van der Lecke, heer van Heeswyck, by waeren (Archives de Belgique)."⁹

Zo sprak men over kerk en toren. Een stevige, dacht men, "8,2 bij 7,2 meter bij een funderingsbreedte van 1,75 meter"¹⁰.

Herman Strijbos zei daarover¹¹: "Het was bij Romaanse tufstenen kerken gebruikelijk de gevels in zogenaamd kistwerk uit te voeren. Dat wil zeggen dat men twee muren bouwde aan de binnen- en de buitenzijde, waarna

⁹ P.N.Panken, "Beschrijving van Bergeik", pag. 228

¹⁰ Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek in 1975

¹¹ Stichting Brabants Heem. "Kerken van Heren en Boeren", 1995

men de tussenruimte opvulde met een mengsel van kalkmortel en puin; het verband in dergelijk muren was niet groot.” En zo gebeurde het dat de toren van de Sint-Petrus'-Banden-kerk op 't Hof van Bergeijk in 1650 instortte.¹² Dat was twee jaren nadat de protestanten (na de 'vrede' van Münster) in het bezit van de kerk waren gekomen.

Tekening: John van Lierop, 1998

Hoe moest dat met de reparatie van de kerk en de toren ?

- De protestanten hadden sinds 1648 deze kerk bezet, nadat verordend was *“dat alle Roomsche Priesters de kerken in de Meijerije zouden ruimen... en dezelve aan de Predikanten over te geven”*. Maar het was een kleine gemeenschap, die protestanten. Toen ze ongeveer 150 jaar later de kerk aan de katholieken terug moesten geven waren ze nog steeds met niet meer dan 17 gelovigen.
- De monniken van het klooster St.Jacob te Luik inden hier van deze parochie de tienden en benoemden er de pastoors.
- De gemeente, die de toren gebruikte voor archiefopslag ? Tja, ze hadden al eerder uit voorzorg de archiefkist uit de toren gehaald. Maar de toren herbouwen? Net na de 80-jarige oorlog; arm, arm, arm was de gemeente.

¹² In Keersopper 6 vertelde Wil van Ham over de instorting van die toren.

- De hogere overheid zoals de Raad van Brabant ? Tja, Brabant was generaliteitsland en die van Holland wilden uit die provincie geld halen; niet er in stoppen.

Het zag er slecht uit. Laten we eens kijken hoe het verder ging.

Het rapport van de rentmeester¹³ van de geestelijke goederen, Abraham Tempelaer, d.d. 14 oktober 1650, wierp enig licht:

Het dorpsbestuur van Bergeijk vergaderde met de predikant om middelen te vinden om de kerk te repareren zodat er weer in gepredikt zou kunnen worden. Daartoe waren ze begonnen een stenen muur te laten optrekken aan de zijde waar de toren gestaan heeft. Echter, de rentmeester sprak daarover de ban uit toen hem het verzoek bereikte en hij *'gelast uyt crachte van voorgaende resolutie vanden 21^e septembris lestleden, met het opbouwen vande mure niet voorts te varen ende in plaetse vandien den gevallen kercktoorn wederom op te bouwen'*.

Het antwoord was dat dit volkomen onmogelijk was en men wees er op dat in het midden van de buik van de kerk nog een toren stond met daarin een klok *'genoechsam bequam de gemeente te dienen'*. Men verzocht om niet verder door Tempelaer gehinderd te worden in het optimmeren van de kerkmuren, en dat hij ook niet het onnodige en onmogelijke zou eisen de toren weer op te bouwen.

Dan werd er toegestaan de muur op te trekken, het kerkdak provisorisch af te dekken met planken of stro en de kerk weer *'bequaem maken om daerin te predicken'*. Het opbouwen van de toren kon uitgesteld worden tot het voorjaar, wanneer de heren van de Raad van Brabant zouden komen.

Die muur optrekken met de vele stenen van de toren...ja dat lukte wel.

¹³ BHIC RRS 1648-1672 inventarisnummers 190-216

De volgende actie kwam in november 1655. Toen werd *'op advies van de heren van de verpachtingen der tienden'* door de rentmeester aan de gemeente Bergeijk opgedragen om in plaats van de gevallen kerktoren *'een bequam KLOCKENHUIJS ten minsten om drije clocken in te hangen'* te maken. In Bergeijk probeerden ze nog met excuses voorlopig de zaak ongemoeid te laten, maar ze kregen hun zin niet. De Raad sommeerde hen zo spoedig mogelijk tot actie over te gaan.

Maar wat was "zo spoedig mogelijk" ?

Eerst praten. In 1664 praatte rentmeester TEMPELAER, i.v.m. de nodige reparaties aan Kerken in Kempenland met verantwoordelijken voor die reparaties nl. resp. de abt van Sint Jacob te Luik en de abt van Tongerlo.

Pas in 1668 kwam er weer actie.

Allereerst door overleg met het convent van Tongerlo over de reparatie van de kerk te Bergeijk en vervolgens door reparatie van de torenklok.

"De klok moet worden vernieuwd en op het juiste gewicht gebracht worden met een goede resonantie, zoals die te voren is geweest. Ook het te bouwen klokhuis moet zo gemaakt worden dat het een redelijke verdieping heeft en een zodanige hoogte dat het geluid wel en naar behoren te horen zal zijn."

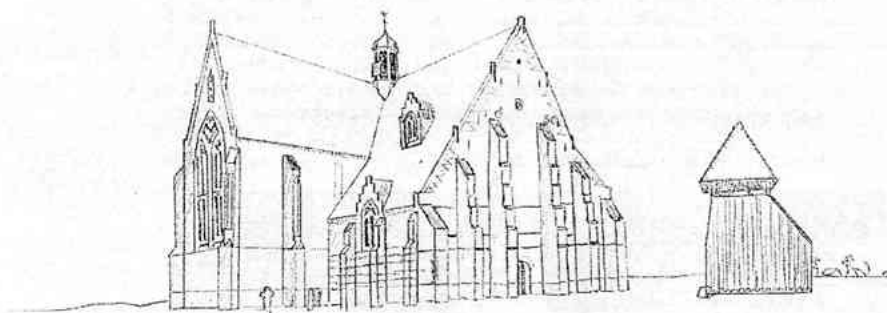
Dat was belangrijk. De bevolking werd door de klok niet alleen over de tijd of over kerkdiensten geïnformeerd, maar ook als er gevaar dreigde of brand was of iets speciaals aangekondigd werd. De klok(slag) bekrachtigde dan officieel de wetten of verordeningen die vanuit het stadhuis werden afgekondigd. Daaruit ontstond het spreekwoord: *'aan de grote klok hangen'*.

Op 29 oktober 1669 gaven "de arme ingezetenen van BERGEIJK te kennen dat zij, nadat hun Toren van de Kerk in 1650 omgevallen was, door de rentmeester Tempelaer gedwongen werden tot het maken van een nieuw 'KLOCKHUIJS'. Alhoewel ze het hout al ingekocht hadden, waren ze niet in staat dit te betalen. Zij gaven aan dat de inwoners van hun dorp, nog geen 200 huizen groot, met 7000 gulden schuld, 2800 gulden aan belasting enz.

dit niet op konden brengen. Zij waren van mening dat degene die de tienden van de kerkgoederen inden ook verplicht waren de kerk te repareren en de toren op te zetten. Dus verzochten zij de Weledele Heren van de Raad van Brabant de tiendenheffers te verplichten het klokkenhuis te maken.

De Raad verzocht rentmeester Tempelaer advies uit te brengen in deze zaak.

Toen dat niets opbracht deden de Bergeijkse regenten een laatste poging. Ze beweerden niet te weten hoe ze een Luihuis moesten bouwen.

Tekening: John van Lierop 1998

De rentmeester stuurde hen naar Westerhoven op 'dienstreis' om het daar gebouwde luihuis eens goed te bekijken.

Ze gingen uiteindelijk overstag en ze bouwden het Luihuis dat nu zo uniek is.

En in Bergeijk vinden we tussen kerk en Luihuis de sporen van de vroegere toren: in het plaveisel zijn met rode stenen de indrukwekkende afmetingen aangegeven.

Het vernieuwde marktplein op 't Hof-Bergeijk

Torenafmetingen in het plaveisel

